

Zuiderweg 2
Postbus 32
9269 ZR Veenwouden

telefoon 0511 47 47 64

fax 0511 47 27 40

e-mail info@altwym.nl

internet www.altwym.nl

aan Gemeente Leeuwarden
Mevrouw M. Swart
Postbus 21000
8900 JA Leeuwarden

BRP/AR

Gemeente Leeuwarden				
Obev. J/N	<i>15935</i>			
Termijnkalender:	Bijl. <i>AH</i>			
- 1 SEP 2009				
Dienst	Afdeling	Par.	Datum	Kopie
<i>So</i>	<i>mk</i>	<i>MS</i>	<i>15/09/09</i>	

datum 31 augustus 2009

kenmerk 1355#12/HM

betreft **Ecologisch onderzoek bestemmingsplan Tolhuis te Leeuwarden**

Geachte mevrouw Swart,

De gemeente Leeuwarden is bezig met het opstellen van een bestemmingsplan (Tolhuis). Dit plan moet de realisatie van 70 woningen mogelijk maken in een gebied van ongeveer 4 ha aan de noordoostkant van Leeuwarden.

Voor het opstellen van het nieuwe bestemmingsplan is een toetsing van de plannen nodig aan de vigerende natuurwetgeving, zoals deze is vastgelegd in de Natuurbeschermingswet, de Flora- en faunawet en de provinciale regelgeving over Ecologische Hoofdstructuur, ganzenoeragegebieden en weidevogelgebieden in Fryslân. Wij hebben invulling aan uw opdracht gegeven door het uitvoeren van een literatuuronderzoek en een oriënterend veldbezoek. Hierbij is onderzoek gedaan naar de mogelijke aanwezigheid van wettelijk beschermde natuurwaarden (gebieden en soorten), een effectbepaling op deze natuurwaarden en een beoordeling in het kader van de natuurwetgeving.

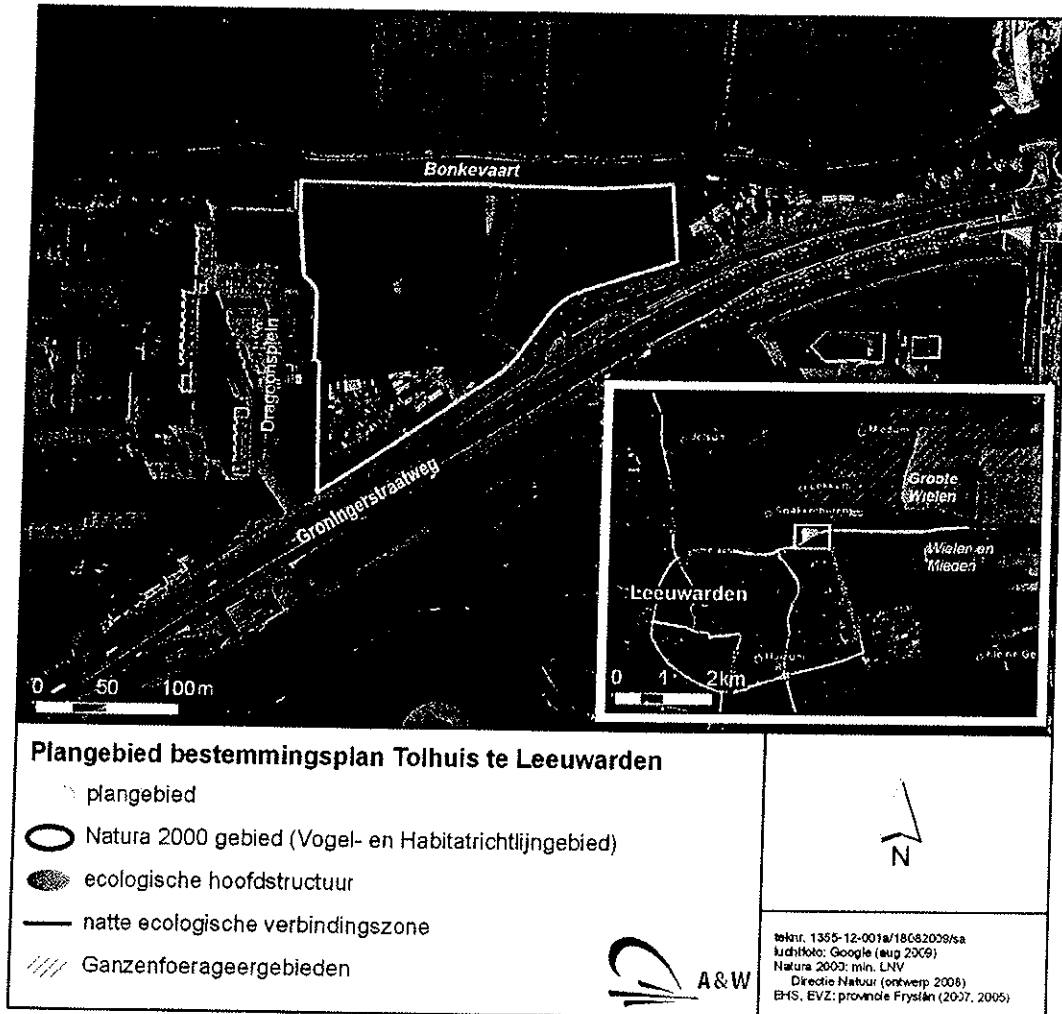
In deze brief presenteren wij de resultaten van het ecologische onderzoek dat door *Altenburg & Wymenga* is uitgevoerd.

Huidige situatie en voorgenomen plannen

Het plangebied is gelegen aan de Groningerstraatweg te Leeuwarden (zie figuur op volgende pagina). Het gebied wordt begrensd door de Groningerstraatweg in het zuiden, de parkeerplaats met groenstrook aan het Dragoonsplein in het westen, de Bonkevaart in het noorden en de bestaande bebouwing van en rond het oude tolhuis aan de Groningerstraatweg in het oosten.

Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv
Handelsregister Leeuwarden 01056199
Friesland Bank 29.60.57.460
Postbank 7460374
BTW nummer 802897150B01

In de huidige situatie bestaat het plangebied uit twee percelen die door een betegeld fiets/voetpad met daarnaast een sloot van elkaar worden gescheiden. Het oostelijke perceel is een extensief beheerd kruidenrijk grasland met op enkele plekken opslag van riet en wilgen. Op het westelijke perceel was vroeger een AZC gevestigd, maar dat is in 2004 afgebroken en het land ligt nu braak met veel 'bulten' met begroeiing van ruigtekruiden en riet met plaatselijk opslag van els en wilg. Er staan twee oudere kastanjabomen en verder enkele Zwarte elzen, wilgen en een berk. Er is geen bebouwing in het gebied aanwezig.

Het nieuwe bestemmingsplan "Tolhuis" voor het plangebied voorziet in de bouw van 70 woningen, bestaande uit 12 vrijstaande woningen, 22 twee-onder-een-kap woningen, 12 rijwoningen en een appartementengebouw (24 woningen). Er wordt vanuit gegaan dat het gehele plangebied heringericht moet worden om genoemde woningen te kunnen realiseren, inclusief tuinen, parkeerplaatsen, wegen, etc.

Beschermde gebieden

Natuurbeschermingswet

Het plangebied maakt zelf geen deel uit van een Natura 2000 gebied, maar ligt wel ca. 1800 m ten westen van het Natura 2000 gebied Grootte Wielen. De bescherming van dit natuurgebied volgens de Natuurbeschermingswet is gebaseerd op habitattypen en soorten die zijn opgenomen in de instandhoudingsdoelen. De aangewezen habitattypen bestaan uit enkele vegetatietypen. De aangewezen soorten bestaan uit broedvogels (Porseleinhoen, Kempphaan en Rietzanger), niet-broedvogels (Kolgans, Brandgans, Smient en Grutto) en de soorten Bittervoorn, Meervleermuis en Noordse woelmuis. Een aantal van de aangewezen soorten kan ook (tijdelijk) buiten en nabij dit natuurgebied aanwezig zijn. Dankzij de externe werking van de Natuurbeschermingswet zijn deze soorten ook daar volgens deze wet beschermd. In de meeste gevallen gaat het dan om sterk mobiele soorten, zoals vogel- en vleermuissoorten.

Door de relatief grote tussenliggende afstand, de ecologische barrièrewerking van de Groningerstraatweg (N355) en de al gerealiseerde woningbouw in het tussenliggende gebied Blitsaerd, veroorzaakt de beoogde woningbouw geen effecten op de aangewezen natuurwaarden binnen dit Natura 2000 gebied. Bovendien sluit het biotoop van het plangebied (extensief grasland en braakliggend terrein) onvoldoende aan op de habitateisen van vrijwel alle aangewezen soorten. Daarom worden deze soorten niet binnen en direct nabij het plangebied verwacht en veroorzaakt de beoogde herinrichting geen negatieve invloed op die soorten.

De enige van de aangewezen soorten waarvoor het plangebied geschikt zou kunnen zijn, is de Meervleermuis. Binnen het plangebied zijn geen geschikte locaties aanwezig voor verblijfplaatsen van Meervleermuizen, maar in Leeuwarden zijn wel verblijfplaatsen bekend van Meervleermuis (Kuijper *et al.* 2006). Waarschijnlijk foerageert een deel van deze dieren in de Grootte Wielen, waarbij ze de Bonkevaart gebruiken als onderdeel van de vliegroute tussen verblijfplaats en foeragegebied.

Met name Watervleermuis en Meervleermuis zijn tijdens het vliegen tussen verblijfplaats en foeragegebied gevoelig voor lichtverstoring (Kuijper *et al.* 2008). Het is mogelijk dat er tijdens of na de bouw van de woningen sprake is van lichtuitstraling op de Bonkevaart door aangebrachte verlichtingsbronnen. Hierdoor kunnen mogelijk aanwezige vliegroutes van Meervleermuis via deze vaart minder geschikt worden.

Indien lichtuitstraling op de Bonkevaart wordt voorkomen, zal er geen sprake zijn van negatieve effecten op vliegroutes van Meervleermuizen. In dat geval veroorzaken de plannen ten aanzien van dit aspect geen (significant) negatieve effecten op de instandhoudingsdoelstelling van deze soort voor het Natura 2000 gebied de Grootte Wielen. Lichtuitstraling op de Bonkevaart kan bijvoorbeeld worden tegengegaan door het plaatsen van een (bij voorkeur natuurlijke) afscherming of door gebruik te maken van armaturen die het licht niet in de richting van het water schijnen.

Wanneer lichtverstoring van vliegroutes van Meervleermuis wordt voorkomen, veroorzaken de beoogde bouw van de woningen en de aanleg van wegen geen conflicten met de Natuurbeschermingswet.

Ecologische Hoofdstructuur

Het plangebied ligt niet binnen het gebied dat is aangewezen als Provinciale Ecologische Hoofdstructuur (PEHS) (www.fryslan.nl). De dichtstbijzijnde PEHS gebieden zijn de Grote Wielen en de Kleine Wielen die beide op ruim 2 km afstand van het plangebied liggen. In of langs het plangebied lopen ook geen door de provincie Fryslân vastgestelde ecologische verbindingzones. Gezien de ligging van het plangebied, het gebruik van het tussenliggende gebied en de relatief grote afstand tot de PEHS gebieden worden geen negatieve effecten verwacht op de wezenlijke waarden van de PEHS in de omgeving. De plannen stuiten dan ook niet op bezwaren vanuit de regelgeving betreffende de PEHS.

Overige vormen van gebiedsbescherming

Er ligt zowel een door de provincie aangewezen ganzenfoerageergebied als een weidevogelgebied nabij het plangebied. De aangewezen gebieden voor ganzen en weidevogels liggen op ruim 500 meter afstand, ten noorden van de Miedwei. Omdat in het gebied direct ten noorden van de Bonkevaart al woningen gebouwd worden en wegen aangelegd, heeft woningbouw en wegeaanleg ten zuiden van de Bonkevaart geen (extra) negatieve effecten op de genoemde gebieden, mede omdat de Bonkevaart een duidelijke afscheiding vormt met de voor ganzen en weidevogels aangewezen gebieden. Daardoor is de beoogde herinrichting niet in strijd met de doelstellingen van deze regelgevingen.

Volgens de onlangs vastgestelde kadernota 'Groenkaart Leeuwarden' maakt het plangebied onderdeel uit van een groene verbindingzone tussen het groengebied Kalverdijkje en het open agrarische landschap ten noorden van de Bonkevaart (Gemeente Leeuwarden 2009). De Groningerstraatweg ter hoogte van het plangebied wordt aangemerkt als een ecologisch knelpunt. De Groningerstraatweg wordt aangemerkt als cultuurhistorisch belangrijke radiaalverbinding, waarbij beplanting met laanbomen van belang is. De Bonkevaart wordt aangemerkt als cultuurhistorisch waardevolle oude waterloop. Indien het plangebied volledig wordt bebouwd, wordt het vrijwel onmogelijk om een groene verbinding te realiseren tussen het stedelijk parkgebied Kalverdijkje en het weidegebied ten noorden van de Bonkevaart. Het verdient daarom aanbeveling om in het plangebied ruimte te reserveren voor een groene verbinding tussen de Groningerstraatweg en de Bonkevaart. Daarnaast dient er aandacht besteed te worden aan de inrichting van de Groningerstraatweg met laanbomen en aan het intact laten van de oude waterloop Bonkevaart.

Conclusie gebiedsbescherming

De beoogde werkzaamheden veroorzaken geen conflicten met de wet- en regelgeving ten aanzien van beschermde gebieden, mits lichtverstoring van de Meervleermuis wordt voorkomen. Dit betekent dat lichtuitstraling op de Bonkevaart moet worden voorkomen.

Beschermde soorten

Op grond van de huidige situatie in het plangebied en de aanwezige biotopen, is het plangebied ongeschikt voor wettelijk beschermde soorten uit de volgende soortgroepen: vlinders, libellen en reptielen. Daarom veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze soortgroepen.

Hieronder worden de soortgroepen besproken die mogelijk wel geschikt leefgebied vinden in het plangebied en/of mogelijk beïnvloed worden door de beoogde plannen.

Planten

In het plangebied zijn tijdens het veldbezoek op 11 augustus 2009 enkele plantensoorten aangetroffen zoals Tweerijige zegge, Grote kattenstaart, Scherpe boterbloem, Heelblaadjes, Grote egelskop, Echte kamille, Riet en verschillende algemene distelsoorten. Ook zijn op het braakliggende gedeelte 2 exemplaren van de licht beschermde Grote kaardenbol aangetroffen. Andere wettelijk beschermde plantensoorten zijn niet aangetroffen en worden ook niet verwacht in het plangebied.

Door de herinrichting van het plangebied gaan enkele groeiplaatsen van de Grote kaardenbol verloren. Deze soort behoort tot de lichte beschermingscategorie van de Flora- en faunawet, waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke projecten. Daarom veroorzaken de beoogde werkzaamheden geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van planten.

Amfibieën

Het plangebied en de ruime omgeving daarvan kunnen een deel vormen van het leefgebied van algemeen voorkomende amfibieënsoorten. Deze soorten zijn bijvoorbeeld Gewone pad, Meerkikker en Kleine watersalamander. In de sloot langs het betegelde voetpad dat door het gebied loopt, zijn tijdens het veldbezoek op 11 augustus 2009 een Kleine watersalamander en enkele exemplaren van de Bastaardkikker aangetroffen. In het plangebied worden geen zwaarder beschermde amfibieën verwacht.

Door de werkzaamheden gaat een klein deel van het leefgebied van enkele licht beschermde amfibieënsoorten (tijdelijk) verloren. In de omgeving is ruim voldoende alternatief leefgebied aanwezig. De betreffende soorten behoren tot de lichte beschermingscategorie van de Flora- en faunawet, waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke projecten. Daarom veroorzaken de beoogde werkzaamheden geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van amfibieën.

Desalniettemin is het aan te raden om conform de Zorgplicht rekening te houden met mogelijk de voortplanting en de winterrust van amfibieën. Onder het kopje aanbevelingen wordt uitgelegd hoe in dit geval rekening kan worden gehouden met de Zorgplicht.

Vissen

De twee sloten binnen het plangebied worden gekenmerkt door een grote voedselrijkdom en een zeer dichte begroeiing met waterplanten. Om deze redenen worden hier geen wettelijk beschermde vissoorten verwacht. Dit geldt niet voor de Bonkevaart. Mede omdat in de omgeving van het plangebied op diverse plaatsen Bittervoorn en Kleine modderkruiper zijn aangetroffen, is de kans aanwezig dat deze vissoorten ook in de Bonkevaart ter hoogte van het plangebied voorkomen. Als bij de bouwplannen de oevers van de Bonkevaart worden vergraven, of als er bouwwerken in de Bonkevaart worden aangelegd, dan bestaat de mogelijkheid dat het leefgebied voor vissen wordt aangetast. In dat geval dient een visonderzoek uit te wijzen of de

werkzaamheden ten aanzien van vissen een conflict veroorzaken met de Flora- en faunawet.

Vogels

Het plangebied is door de beperkt aanwezige opgaande begroeiing en de ligging tussen bebouwing en de drukke Groningerstraatweg, niet erg geschikt als broedgelegenheid voor vogels. Vooral het braakliggende terrein kan echter wel enkele algemene zang- en rietvogels herbergen, zoals Putter, Grasmus, Bosrietzanger en Kleine karekiet. Ook algemene vogelsoorten zoals Houtduif, Merel, Fitis en Tjiftjaf kunnen goed in het gebied broeden.

Vogels zijn vooral in het broedseizoen gevoelig voor verstoring. Indien de beoogde werkzaamheden starten binnen het broedseizoen, worden mogelijk broedende vogels en hun nesten binnen en in de omgeving van het plangebied verstoord. Deze verstoring is niet toegestaan volgens de Flora- en faunawet en in de regel wordt hiervoor ook geen ontheffing verleend. De broedperiode van de betreffende vogels loopt van half maart tot half juli.

Indien de versturende werkzaamheden worden gestart buiten de broedperiode, treedt er geen verstoring op van broedvogels en hun nesten. Indien vooraf aan het broedseizoen wordt gestart met versturende werkzaamheden, wordt ervan uitgegaan dat zich in de omringende bomen en struiken nabij de werklocatie geen vogels zullen vestigen. De kans op nesten binnen het plangebied wordt verder verkleind door sloop- en bouwmaterialen vroegtijdig te verwijderen of af te dekken. Wanneer er toch broedgevallen ontstaan die kunnen worden verstoord, dienen de werkzaamheden te worden stilgelegd tot na de broedperiode.

Indien verstoring van broedende vogels en hun nesten wordt voorkomen, treden ten aanzien van vogels geen conflicten op met de Flora- en faunawet.

Vleermuizen

Het is mogelijk dat het plangebied deel uitmaakt van het leefgebied van een aantal vleermuissoorten, die zwaar beschermd zijn volgens de Flora- en faunawet. Deze soorten zijn Meervleermuis, Watervleermuis, Dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis (Digitale Natuuratlas provincie Fryslân, Vos 2007).

Binnen het plangebied zijn geen locaties aanwezig die geschikt zijn voor verblijfplaatsen van vleermuizen. Het is echter goed mogelijk dat de genoemde soorten in het plangebied of boven de Bonkevaart foerageren. Door de herinrichting wordt mogelijk een deel van het foerageergebied van deze soorten minder geschikt. Door de werkzaamheden verdwijnt dit deel van het leefgebied als foerageergebied. In de omgeving is echter ruim voldoende alternatief foerageergebied aanwezig voor vleermuizen. Vanwege bovenstaande redenen veroorzaken de plannen geen conflict met de Flora- en faunawet ten aanzien van verblijfplaatsen en foerageergebied van vleermuizen.

Zowel Meervleermuis en Watervleermuis maken gebruik van brede sloten als onderdeel van vliegroutes. Het is waarschijnlijk dat Meervleermuis, maar ook Watervleermuis,

gebruik maken van de Bonkevaart langs de noordrand van het plangebied als onderdeel van een vliegroute (zie hierboven).

Indien tijdens of na de uitvoering van de plannen extra verlichting wordt geplaatst in en/of rond het plangebied, kan lichtverstoring optreden van vleermuizen die gebruik maken van de Bonkevaart als trekroute. In dat geval is sprake van een conflict met de Flora- en faunawet, waarvoor een ontheffing moet worden aangevraagd.

Wanneer lichtverstoring van de Bonkevaart wordt voorkomen, zullen de beoogde werkzaamheden geen noemenswaardige invloed uitoefenen op de mogelijk aanwezige vleermuissoorten en treedt er in dezen geen conflict op met de Flora- en faunawet. In de praktijk betekent dit, dat tijdens en na de werkzaamheden in het plangebied directe lichtuitstraling naar de Bonkevaart moet worden voorkomen.

Overige zoogdieren

Het plangebied en de ruime omgeving daarvan kunnen een deel vormen van het leefgebied van algemeen voorkomende zoogdiersoorten zoals Egel, Mol, Bunzing en een aantal muizensoorten. Door de herinrichting gaat een deel van het leefgebied van enkele licht beschermde zoogdiersoorten (tijdelijk) verloren. De betreffende diersoorten behoren tot de lichte beschermingscategorie van de Flora- en faunawet, waarvoor een vrijstellingsregeling geldt bij ruimtelijke projecten. Daarom veroorzaken de beoogde werkzaamheden geen conflicten met de Flora- en faunawet ten aanzien van deze licht beschermde zoogdieren.

Het is mogelijk dat het plangebied deel uitmaakt van het foerageergebied van de middelzwaar beschermde Steenmarter. De beoogde werkzaamheden hebben geen noemenswaardige invloed op het foerageergebied van deze soort, vooral omdat de omgeving van het plangebied niet wordt aangetast. De plannen veroorzaken ten aanzien van de Steenmarter geen conflict met de Flora- en faunawet.

Gezien de huidige situatie in het plangebied, worden hier geen andere middelzwaar of zwaar beschermde zoogdiersoorten verwacht.

Conclusie soortbescherming

De beoogde werkzaamheden veroorzaken geen conflicten met de wet- en regelgeving ten aanzien van soortbescherming, mits de verstoring van broedende vogels en hun nesten en lichtverstoring van vleermuizen wordt voorkomen.

Aanbeveling ten aanzien van zorgplicht

Het is aan te raden om de werkzaamheden bij voorkeur uit te voeren buiten de voortplantingsperiode en de winterrustperiode van amfibieën. Daardoor wordt voorkomen dat overwinterende amfibieën worden verstoord, die mogelijk gebruik maken van bosschages nabij de sloten en dat de amfibieën zich niet voort kunnen planten. Voor overwinterende amfibieën geldt een periode van 1 november tot 1 maart. De voortplantingsperiode van de in het plangebied te verwachten amfibieën duurt van 1 maart tot 15 juli. Vanuit een ecologisch oogpunt is de periode tussen 15 juli tot 1 november daarom het meest geschikt om de werkzaamheden uit te voeren. Bij het dempen van de sloten kunnen de aanwezige vissen eventueel met behulp van een schepnet overgezet worden naar nabijgelegen sloten die niet gedempt worden.

Daarnaast verdient het aanbeveling om de te dempen sloten een paar dagen droog te laten staan, zodat de aanwezige amfibieën zullen vertrekken.

Tot slot

Wij hopen u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd. Voor eventuele vragen kunt u uiteraard contact opnemen met ons bureau.

Met vriendelijke groet,

Harrie Miedema

Literatuur

- Gemeente Leeuwarden 2009. Groenkaart Leeuwarden: over de groene openbare ruimte van de stad. Gemeente Leeuwarden, Leeuwarden.
- Groeneweg, M. & D. van Dullemen 2004. Ecologische basiskaart gemeente Leeuwarden. A&W-rapport 474. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Kuijper, D.P.J., J. Schut, A.-J. Haarsma, J. Ouwehand, H.J.G.A. Limpens en D. van Dullemen 2006. Meervleermuizen in Fryslân: Kennisontwikkeling voor soortbescherming. A&W-rapport 748. Altenburg & Wymenga ecologisch onderzoek bv, Veenwouden.
- Kuijper, P.J., J. Schut, D. van Dullemen, H. Toorman, N. Goossens, J. Ouwehand, H.J.G.A. Limpens 2008. Experimental evidence of light disturbance along the commuting routes of pond bats (*Myotis dasycneme*). *Lutra* 51 (1): 37-49
- Vos, S. (redactie) 2007. Werkatlas Zoogdieren in Fryslân – verspreiding 1990-2006. Provincie Fryslân, Leeuwarden.

Geraadpleegde websites:

Digitale Natuuratlas Fryslân: <http://www.fryslan.nl/binfo4/atlasnatuur/geoportaal.html?atlas=milieu&kaart=dna>
www.fryslan.nl